

TÍÐINDI

Astrup eftirlýsir sjálvrannsakkan

– Eftir mínum tykki hevði tað verið sunt fyri føroyska samfelagið, um skrædlið hjá Eik Banka og Eik Grunninum hevði ført við sær eitt sindur meira av sjálvrannsakkan. Tað sigur Jørn Astrup Hansen, nú almennu Føroyar leggja lok á føroyska partin av gøluni í gamla Eik

Jón Brian Hvidtfeldt

Hóast bæði ófullfíggað og avmarkað, so staðfestir frágreiðing hjá advokatinum Eyðfinni Jacobsen, at nevndin fyri Eik Grunnin hevur ikki hildið roknskaparreglurnar, hevur handlað móti viðtøkunum fyri grunnin og veitt tilsøgn um fleiri sera ivasom útlán. Hetta fór fram, uttan at føroyska grunnaeftirlitið, Skráseting Føroya, gjørdi nakað sum helst.

Herfyri lat Skráseting Føroya fútanum niðurstøðurnar í kanningin. Men haðani kom kanningin retur við tí grundgeving, at málið er fyrnað. Hóast Skrásetingin hevur rætt til at kæra fyrningina, so verður tað ikki gjørt. Tað váttaði Jógvan Thomsen í Sosialinum 24. apríl.

Sum landið liggur í lýtuni ber tí til at siga, at almennu Føroyar eru við at leggja lok á føroyska partin av gøluni í gamla Eik.

Støðan vekir undran hjá Jørn Astrup Hansen, sum hevur hug at minna føroyingar á sína egnu samtiðarsøgu.

– Tann figgjarliga sera sterki sjálvsognarstovnurin

Føroya Sparikassi varð gjørdur um til eitt partafelag í 2002, og harfrá tók tað bara átta ár, til alt varð burtur. Alt hetta fór fram, meðan føroyska samfelagið hevði eftirlitið við grunninum, sum átti og stýrði øllum, sigur Jørn Astrup Hansen.

Eftir hansara tykki hevði eitt væl virkandi grunnaeftirlit givið eina greiða mynd av støðuni í Eik.

– Tað sigi eg, tí gjøgnum Eik Grunnin var møguligt at fáa kvalifiserað innlit í trupulleikarnar í bankanum. Men hinvegin var munandi verri hjá eftirlitinum at fáa innlit í trupulleikarnar í grunninum gjøgnum bankan.

Jørn Astrup Hansen var stóri í Føroya Banka frá 1993 til 2005, frá 2006 til 2008 var hann formaður í Búskaparráðnum, og eftir skrædlið í Eik setti Finansiell Stabilitet Jørn Astrup Hansen at rudda upp í bankanum. Hann var stjóri frá á heysti 2010 til Súni Schwartz Jacobsen tók yvir á vári 2011. Jørn Astrup Hansen situr framvegis í nevndini fyri Eik Banka, umboðandi Finansiell Stabilitet.

Hann hevur í fleiri umföllum úttalað seg um, at tað var skeivt av Eik Banka at fara á keypsskálan, havandi í huga bygnaðin við Eik Grunninum, sum átti bankan. Astrup hevur í árávis ávarað móti slíkum samansetingum, ið eftir hansara tykki eru beinleiðis óhepnar.

– Tað er ein trupulleiki, at bankin sambært lóg má roknast at kunna stýra grunninum, ið sum høvuðspartaeigari má roknast at kunna stýra bankanum. Hetta er ein undarligur logikkur. Og í praksis hevur samansetingin alt ov ofta havt við sær, at bankin hevur flutt partar av sínum virksemini, oftast teir mest ivasomu partarnar, upp í grunnin. Á henda hátt er tað eydnast at leggja partar av virksemini bankans uttan fyri roknskapin, uttan fyri lógarverkið um "finansiell virksomhed" og uttan fyri arbeidsøkið hjá Figgjareftirlitinum. Tað er næstan óskiljandi, at nakar kann samtykkja eina so tápuliga lóggávu, sigur Jørn Astrup Hansen og sipar til lógarverkið frá 1988, sum gav gomlu sparikassunum loyvi

at skipa sítt virksemini við einum grunni, ið kom at eiga ein banka.

– Gongdin síðani lógarbroytingina í 1988 talar fyri seg. Í somáta er Føroya Sparikassi einki eindømi, sigur Jørn Astrup Hansen og vísir á, at av teimum 18 sparikassunum, sum valdu at broyta seg til partafelag, eru bara fyra eftir á lívi í dag. Restin eru farnir fallit, ella hava verið noyddir at selja seg sjálvar til onkran, ið kundi bjarga teimum undan húsagangi.

Ruskspannin

Sambært avmarkaðu frágreiðingini hjá advokatinum Eyðfinni Jacobsen fór nevndin fyri gamla Eik Grunnin rættuliga langt út um sínar heimildir, uttan at nakar rópaði varsko og fekk steðgað hesi vána umsiting av virðunum hjá gamla sparikassanum.

– Tað er mín fatan, at leiðslan í bankanum skilti grunnin sum eitt amboð, ið skuldi tæna endamálinum við bankanum. Kanska leiðslan hevur verið í góðari trúgv. Ferðslan millum bankan og grunnin var tó vælkend. Grunnurin læt á hvørjum ári myndugleikunum eina ársfrágreiðing, og eg haldi meg eisini minnast, at fleiri av flytingunum millum bankan og grunnin vórðu umrøddar í fjølmiðlunum, sigur Jørn Astrup Hansen.

Advokatfrágreiðingin vísir á fleiri sera ivasamar avgerðir hjá nevndini í Eik Grunninum. Eitt dømi um disposition hjá nevndini fyri Eik Grunnin er tilsøgn um at læna tveimum íslenskum kundum tilsamans 100 milliónir evrur, svarandi til umleið 750 milliónir krónur, ið skuldu brúkast til at keypa

partabrøv í Kaupthing. Tilsøgnin varð samtykt á nevndarfundi í Eik Grunninum 26. mai 2008.

– Frágreiðingin sigur einki um, hvørt flytingin nú eisini varð gjøgnumførd. Var hon tað, so hevði hon heilt givið verið ólóglig. Her má væl roknast við, at grunnurin førði seg fram vegna bankan. Ov seint skuldi tað vísa seg, at grunnurin eisini førði seg fram fyri bankans váða. Men sambært lóg um "finansiell virksomhed" kundi bankin ikki átaka sær ein váða á 100 milliónir evrur uppá Kaupthing Bank, staðfestir Jørn Astrup Hansen.

Døminu í advokatfrágreiðingini hjá Eyðfinni Jacobsen eru fleiri. Sambært frágreiðingini samtykti nevndin fyri Eik Grunnin at keypa tvey lán, sum Eik Banki hevði veitt íslenskum kundum. Talan var um lán á 30 milliónir krónur til felagið Kista og 25 milliónir til felagið Exista. Hesi lán samtykti nevndin fyri Eik Grunnin at keypa frá Eik Banka, so seint sum 18. november 2008.

– Tað kann illa tulkast øðrvísi enn at grunnurin her royndi at sleppa bankanum undan einum tapi. Exista var høvuðspartaeigari í Kaupthing Bank, og virðini hjá Kista vóru sett í partabrøv í Exista. Lánini umboðaðu tí eina konsentreraða risiko uppá Kaupthing Banka, sum jú var farin konkurs 8. oktober 2008, vísir Jørn Astrup Hansen á.

Eftirlitið

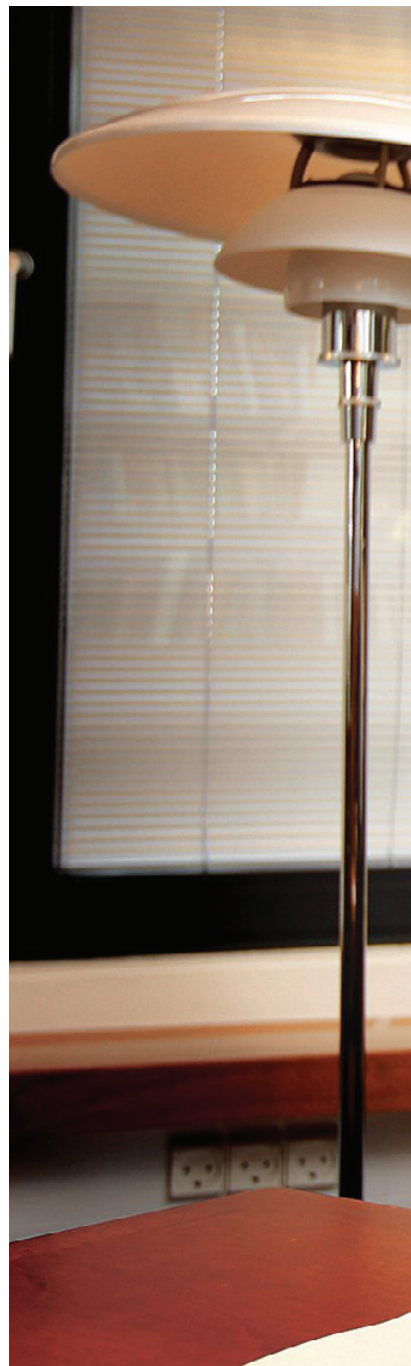
Eik Grunnurin hevði ongan stjóra ella beinleiðis leiðslu. Nevndin fyri Eik Grunnin, sum var tann sama sum fyri Eik Banka, hevði í staðin eina umsitingaravtalu við Eik Banka, sum skuldi umsita

grunnin sambært galdandi reglum og lóggávu. Ein óheppin samanseting, sambært Jørn Astrup Hansen:

– Ja, tað er ein trupulleiki, tá bankin og grunnurin hava somu nevnd. Lutfallið millum grunn og banka er tá uttan tað, ið vanliga verður nevnt "checks and balances." Hevði grunnurin havt sína egnu nevnd, so kundi man fyri sovítt latið bankan umsita grunnin. Men ein nevnd, ið var óheft av bankanum, hevði neyvan góðtikið at grunnurin í november 2008 yvirtók lánini, sum bankin hevði veitt Exista og Kista, sigur Jørn Astrup Hansen.

Eik Grunnurin hevur verið undir føroyskum eftirliti øll árini. Jørn Astrup Hansen vil tó ikki taka støðu til, júst nær og hvar føroyska grunnaeftirlitið átti at havt lagt uppí:

– Nei, eg vil ikki taka støðu til, nær grunnaeftirlitið átti at havt lagt uppí. Eg kenni ov lítið til lógarverkið kring grunnarnar til at kunna úttala meg neyvt um tann spurningin. Men tað stendur greitt, at tær dispositionir hjá grunninum, ið vit longu hava umrøtt og sum vórðu

» **Eitt væl virkandi grunnaeftirlit hevði givið eina greiða mynd av støðuni í Eik. Tí gjøgnum Eik Grunnin var møguligt at fáa kvalifiserað innlit í trupulleikarnar í bankanum. Men hinvegin var munandi verri at fáa innlit í trupulleikarnar í grunninum gjøgnum bankan**

JØRN ASTRUP HANSEN